



LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

ĮSTATYMŲ LEIDYBA



Seimas renkamas visuotiniuose rinkimuose, kad šalies gyventojai turėtų savo atstovus valdžioje – panašius į save, o gal ir geresnius, ir galėtų jais pasitikėti. Rinkti ar būti renkami gali tik Lietuvos piliečiai, nes tik jie geriausiai pažįsta savo valstybės gyventojų rūpesčius, interesus.

Nuo seniausių laikų žmonių kartos bandydavo ieškoti sprendimų, dalydamiesi žemę ar vandenį, statydami miestus, ieškodami iškasenų, varžydamiesi, kas gamina geresnius daiktus ir kas gali geriau prekes parduoti, kurdami informacijos technologijas. Ir nuo seniausių laikų žmonės kariaudavo, bet ginklais neišspręsdavo jokių problemų – tik palikdavo aukų ir suirutes. Europoje atsirado žodis **parlamentarizmas**, reiškiantis susikalbėjimą – ir tai pasirodė kur kas patogesnis būdas, tariantis, ginčijantis, rasti sprendimus – kaip ir kokius ateities gyvenimo sprendimus priimti.

Parlamentarai – tai tautos atstovai, kuriuos įgaliojame ieškoti geriausių sprendimų, atsispindinčių priimamuose įstatymuose.

Lietuvoje, kaip ir kituose Europos kraštuose, iš pradžių visuomenė vadovavosi tik tradicijomis, papročiais ir privilegijomis. Pavyzdžiui, pastarųjų visuomenėje turėdavo daugiau tie, kurie buvo iškovoję daugiau valdžios. Kitaip tariant, Didysis kunigaikštis turėjo kur kas daugiau privilegijų už paprastą bajorą.

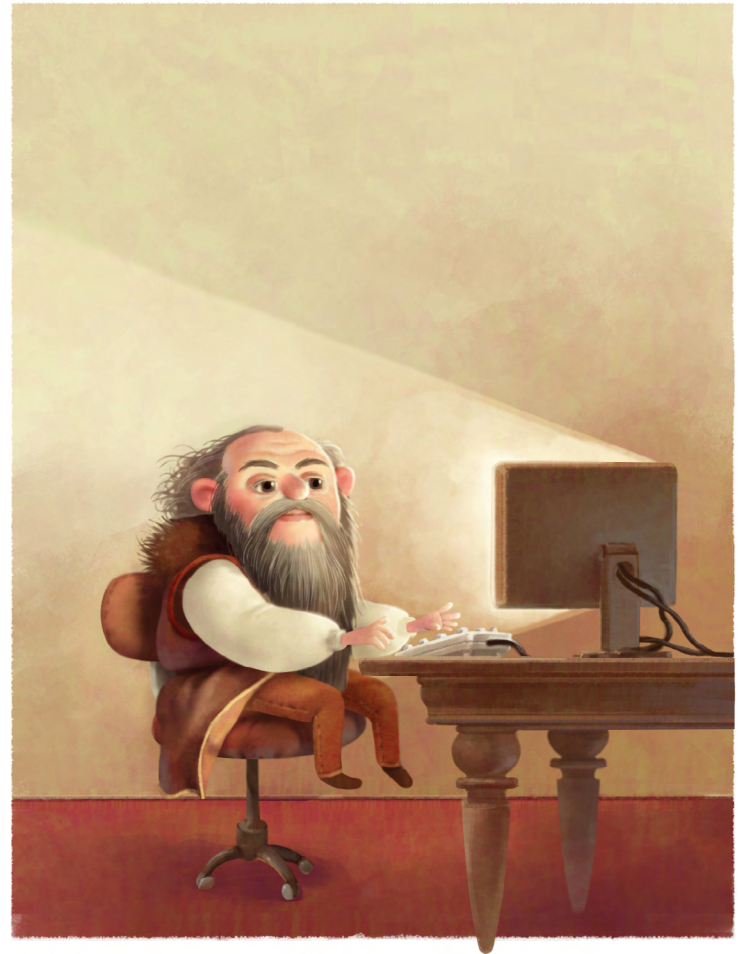
Lietuvos parlamentas, pramintas **Seimu**, atsirado iš didikų sueigų, į kurias jie rinkdavosi patarti Didžiajam kunigaikščiui, o tam tikrais atvejais – ir išrinkti Didįjį kunigaikštį. Suprantama, kad tais laikais ir gimti bajoru jau buvo privilegija, kadangi užaugęs toks vyras galėjo dalyvauti sprendžiant valstybės reikalus.

Karai ir perversmai valstybėje arba jų grėsmė versdavo didikus vis dažniau rinktis ir spręsti, kaip gauti lėšų Didžiosios Kunigaikštystės gynybai, išdui, švietimui.

Bajorai norėjo, kad jų nuomonės Didysis kunigaikštis ne tik paisytų ir į ją atsižvelgtų, bet ir paverstų ją privalomą daugumai gyventojų – kitaip tariant, įteisintų. Suvažiavusiųjų į Seimus tartis bajorų patarimai virsdavo sprendimais, o ilgainiui (XV a.) nulėmė įstatymų leidybos tradiciją. Seimai būdavo šaukiami Vilniuje, Lietuvos Brastoje, Gardine.

Kuo labiau plito tarptautiniai prekybos mainai, gamyba, tuo valstiečių, miestiečių, bajorų, kunigaikščių visuomenei, siekusiai pažangesnių santykių ir daugiau laisvių, labiau rūpėjo, kad jų gyvenimas galėtų būti priklausomas ne nuo vieno valdovo valios, bet nuo rašytinės teisės. Antai 1468 m. Lietuvos Seime buvo priimtas Kazimiero teisynas, kuriuo buvo nustatytos bausmės už kriminalinius nusikaltimus. Ypač Seimo vaidmuo sustiprėjo, kai 1492 m. jis Didžiuoju kunigaikščiu išrinko Aleksandrą Jogailaitį.

Didžiajam kunigaikščiui vadovautis rašytine teise tvarkant valstybės gyvenimą turėjo būti paprasčiau negu skelbti privilegijas ar vertinti įvykius ir pasisakymus atsižvelgiant į papročius, ypač, kai turėdavo skirti bausmes.



Didysis Lietuvos **kunigaikštis Žygimantas 1520 m.** pavedė LDK Kancleriui Albertui Goštautui parengti valstybės teisyną – **Statutą**. Kaip „*Pagiriamajame žodyje Goštautų giminei*“ yra parašęs Kanclerio sekretorius Deodatas Septenijus, „pageidaujant bei dažnai prašant visiems

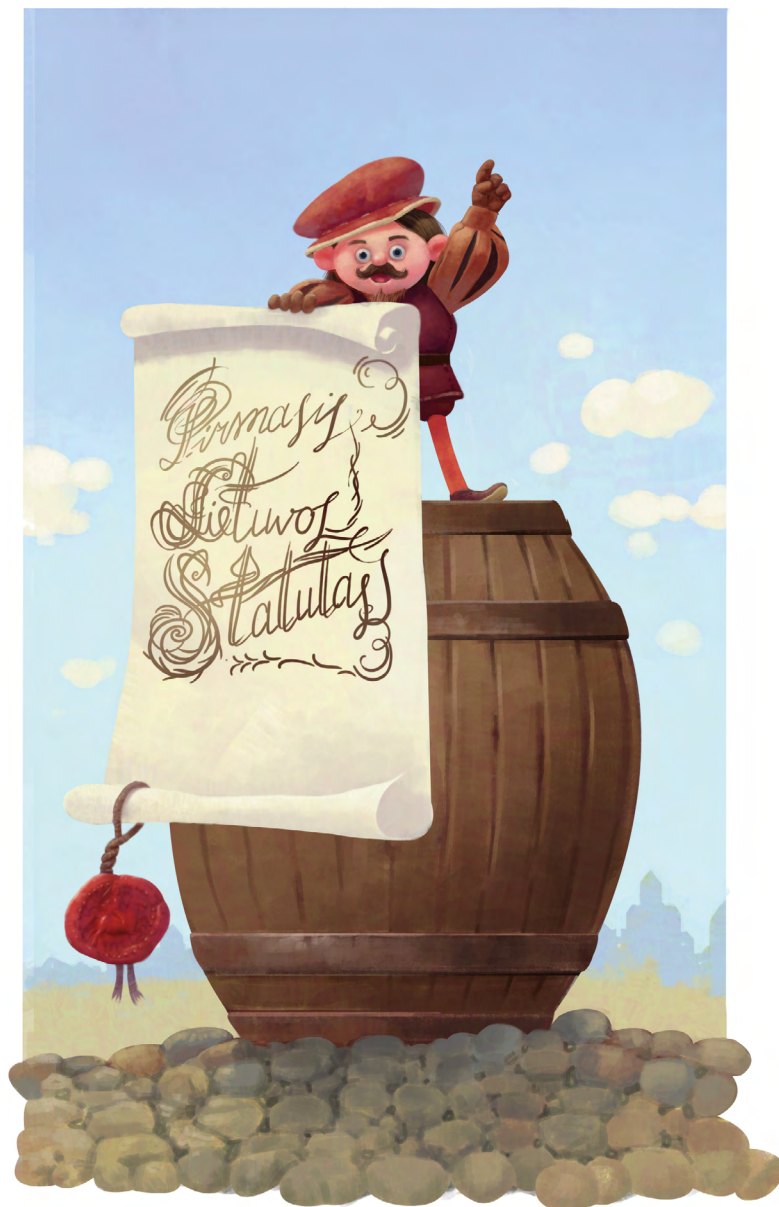
Jūsų mylystoms ponams tarėjams, taip pat kunigaikščiams bei ponaičiams ir bajorams, šlėktai bei visai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės riterijai nesigailint gyvybės prieš jo mylystos valdovo priešus, teikėsi jo mylysta valdovas savo ypatinga malone ir dosnumu šiai savo valstybei, Lietuvos Didžiajai Kunigaikštystei, suteikti rašytinę krikščioniškąją teisę“.

Pirmoji Statuto redakcija, arba – kaip šiandien pasakytume – projektas, buvo svarstytas Seime jau **1522 metais**.

Nuo rašytinės, papročių teisės Lietuvos valstybėje pereita prie norminės teisinės sistemos.

1918 m. Lietuvos Taryba Vilniuje paskelbė apie atkuriamą nepriklausomą Lietuvos valstybę. Vasario 16 dienos nutarime Taryba pabrėžė, kad valstybės santvarką ir santykius su kitomis šalimis turės nustatyti **Steigiamasis Seimas**.

Pirmą kartą Lietuvos valstybės istorijoje turėjo būti **išrinktas tiesiogiai** visiems gyventojų sluoksniams atstovaujantis parlamentas. Rinkimuose 1920 metais dalyvavo daugiau kaip 90 proc. rinkėjų.



1529 m. Vilniuje Seimas priėmė **Pirmąjį Lietuvos Statutą**.



1920 m. gegužės 15 d. Kaune susirinko 112 atstovų į Lietuvos Steigiamojo Seimo pirmąjį posėdį. Šia atstovaujama institucija prasideda mūsų šiuolaikinio parlamentarizmo istorija.

1922 m. Steigiamasis Seimas parengė ir priėmė pirmąją nuolatinę **Konstituciją**. Tai pamatinis valstybės įstatymas, kuriuo nusakomi ir nuosavybės santykiai, ir piliečių teisės bei pareigos. Vadovaujantis Konstitucija, rengiami kiti įstatymai, taikomi atskiroms politikos, ūkio,

kultūros sritims – pavyzdžiui, valdžios įstaigų, teismų darbui, kariuomenei, mokykloms, verslo įmonėms ir kt.



Dabar Lietuvos valstybėje įstatymai leidžiami vadovaujantis **1992 metais** visuotiniu gyventojų referendumu priimta Konstitucija.

Seimas paprastai išrenkamas tam tikram laikotarpiui, kuris irgi nustatytas įstatymu. Kai artėja jo darbo, t. y. kadencijos, pabaiga, valstybės vadovas – Prezidentas, skelbia naujus **parlamento rinkimus**. Tais atvejais, kai Seimo nariams ne-

siseka susikalbėti, kaip antai – sudaryti Vyriausybę, kuri būtų pajėgi vykdyti parlamento priimamus įstatymus, **Prezidentas gali paleisti Seimą.**

Toks atvejis Lietuvos istorijoje buvo: Prezidentas Aleksandras Stulginskis 1923 m. paleido I Seimą.

1926 metais Lietuvos valstybėje buvo įvykdytas perversmas – tada sukurstyta kariuomenė, atėmusi Prezidento valdžią iš Kazio Griniaus, ją perdavė Antanui Smetonai, kuris ne tik įvedė šalyje cenzūrą, bet 1927 m. paleido III Seimą. Lietuvos piliečiai buvo netekę teisės rinkti savo atstovus, kad jie priiminėtų įstatymus, laikydamiesi įsipareigojimų rinkėjams.



Tautai atstovauja **141 Seimo narys.**



Seimą renka Lietuvos piliečiai, kuriems yra sukakę **18 metų.**

Rinkimuose gali dalyvauti pavieniai asmenys arba partijos, skelbiančios kandidatų į Seimą sąrašus. Kuo daugiau balsų partija laimi per rinkimus, tuo daugiau ji turi vietų Seime.

Seimas įstatymams rengti ir jiems nagrinėti iš savo narių sudaro **komitetus** (iš viso jų yra penkiolika: Aplinkos apsaugos, Audito, Biudžeto ir finansų, Ekonomikos, Europos reikalų, Kaimo reikalų, Kultūros, Nacionalinio saugumo ir gynybos, Socialinių reikalų ir darbo, Sveikatos reikalų, Švietimo ir mokslo, Teisės ir teisėtvarkos, Užsienio reikalų, Valstybės valdymo ir savivaldybių, Žmogaus teisių).

Išskyrus **Seimo Pirmininką**, kiekvienas **parlamentaras** turi priklausyti kuriam nors komitetui.

Būtent komitete vyksta pagrindinis darbas: Seimo nariai įstatymų projektus išnagrinėja nuosekliai, išsamiai ir kruopščiai (Seimo komitetas rengia įstatymų, kitų Seimo priimamų teisės aktų projektus, analizuoja pasiūlymus dėl naujų įstatymų ir jų pataisų).





Kiekvienas **naujas įstatymas** turi neprieštarauti jau priimtiems ir galiojantiems teisės aktams.

Lygiai taip pat svarbu paisyti visuomenės, t. y. rinkėjų, nuomonės, kai jie yra suinteresuoti koku nors svarstomu projektu: komitetas gali nutarti surengti specialius komiteto **viešus klausymus**.



Šiuose komiteto klausymuose dalyvauja ekspertai, suinteresuotų institucijų ir visuomenės grupių atstovai, **įstatymų iniciatyvos teisę turintys asmenys**. Jų metu aptariamos pataisos ir pasiūlymai dėl svarstomo teisės akto projekto.



Savo politiniams tikslams įgyvendinti Seimo nariai gali jungtis į **frakcijas**. Frakciją gali sudaryti ne mažiau kaip 7 nariai. Kuo didesnė frakcija, tuo ji turi daugiau įtakos ne tik svarstant teisės aktus, bet ypač – juos priimant.

Didžiausia frakcija arba jų sudaryta sąjunga – **koalicija**, gali vadintis valdančiąja, kai ji turi daugiausia balsų Seime. Prieštaraujantieji valdančiajai daugumai paprastai pasiskelbia **opozicija**.

Seimas kasmet renkasi į **dvi eilines sesijas**.



Pavasario sesija pradedama kovo 10 dieną ir baigiama birželio 30 dieną. Seimas kasmet pamini Kovo 11-ąją, kai 1990 metais Lietuvos Aukščiausioji Taryba-Atkuriamasis Seimas paskelbė Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo Aktą.



Rudens sesija pradedama rugsėjo 10 dieną ir baigiama gruodžio 23 dieną, Kalėdų išvakarėse.

Jei Seimas nespėja atlikti būtino darbo – priimti įstatymo, kuris visuomenei, pavyzdžiui, mokykloms, reikalingas būtent tais metais, tuomet jis gali pratęsti sesiją arba susirinkti į **ne-eilinę sesiją**.

Į plenarinius posėdžius, kuriuose įstatymai priimami arba atmetami, Seimo nariai renkasi antradieniais ir ketvirtadieniais, o kitomis dienomis posėdžiauja komitetuose, svarsto politinius klausimus frakcijų posėdžiuose, susitinka su rinkėjais.



Įstatymų projektus Seimui svarstyti pateikia institucijos bei piliečiai, kurie pagal Konstituciją turi įstatymų leidybos iniciatyvos teisę; Seimui svarstyti teikiamą įstatymą pasirašo jo iniciato-

rių įgalioti atstovai, taip pat kartu su projektu pateikiami surinkti piliečių parašai.



Savaitės ir dienos posėdžių darbotvarkių projektus svarsto ir jiems pritaria **Seimo Seniūnų sueiga**.



Seimo nariai sesijos metu dirba pagal iš anksto sudarytą **darbotvarkę** (joje turi būti nurodytas plenarinio posėdžio laikas, svarstomi klausimai, įstatymo projekto registracijos numeris, pranešėjai).

Jeigu dalis parlamentarų reikalauja keisti darbotvarkę, siūlydami įtraukti naujus klausimus, gali kilti aštrių ginčų.



Seimo nariai **balsuos** dėl svarstyto įstatymo projekto po to, kai įvyks bendra diskusija (esant bendram pritarimui).



Seimo plenariniame posėdyje vykstančioje bendroje diskusijoje be Seimo narių dalyvauja ir **Vyriausybės nariai**.

Po **įstatymo projekto priėmimo** Seime įstatymą per dešimt dienų (po pateikimo) pasirašo **Lietuvos Respublikos Prezidentas**.



Jeigu Prezidentas atmeta įstatymą ir grąžina jį parlamentui, Seimas jį gali pataisyti arba vėl priimti tokį, koks buvo.

Po to, kai įstatymo projektą pasirašo Lietuvos Respublikos Prezidentas, įstatymo tekstas paskelbiamas **Teisės aktų registre**, ir nuo tos dienos teisės aktas įsigalioja.



Ar Seimas, svarstydamas ir priiminėdamas įstatymus, atsižvelgia į svarbiausius gyventojų, savo rinkėjų – Lietuvos piliečių rūpesčius, įpareigojimus, **gali spręsti tik patys rinkėjai**. Norėdamas įvertinti, ar Seimo narys tinkamai atstovaus piliečių interesams, rinkėjas turi dėmesingai perskaityti partijų programas ir tada nutarti, už ką balsuoti.

[statymų leidyba : [ilustruota knygelė vaikams]

Teksto autorius Andrius Vaišnys

Dailininkas Rimas Valeikis

Išleido Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija,
Gedimino pr. 52, LT-01009 Vilnius

Spausdino UAB „Petro ofsetas“
Naujoji Rionų g. 25C, LT-03153 Vilnius

ISBN 978-609-8143-07-2



9786098143072

